

SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH DLA UCZNIÓW KLAS 4-8 NA LEKCJACH HISTORII i WOS-u

Zgodnie z z § 2 pkt 3 rozporządzenia MEN z 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych wymagania edukacyjne są dostosowywane do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dla każdego ucznia posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię wskazującą na potrzebę takiego dostosowania. Poniżej tabela prezentuje jedynie przykładowe sposoby dostosowania wymagań edukacyjnych, przykładowe metody i formy pracy z uczniem, które mogą zostać wykorzystane przez nauczycieli. Jest to jedynie ogólny zarys, gdyż każdorazowo wszelkie działania dopasowywane są indywidualnie do potrzeb konkretnego ucznia przez nauczyciela uczącego historii lub WOS-u i mogą wykraczać poza te zaprezentowane poniżej. Ograniczeniem może być również aktualna baza dydaktyczna szkoły. (sprzęt i środki)

Rodzaj dysfunkcji/ niepełnosprawności/ problem ucznia	SPOSOBY DOSTOSOWANIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	PRZYKŁADOWE METODY I FORMY PRACY Z UCZNIEM	SPRZĘT I ŚRODKI DYDAKTYCZNE
Niepełnosprawność intelektualna	<ul style="list-style-type: none"> - omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności - pozostawianie więcej czasu na jego utrwalenie -podawanie poleceń w prostszej formie - unikanie trudnych, czy bardzo abstrakcyjnych pojęć - częste odwoływanie się do konkretnego, przykładu - unikanie pytań problemowych, przekrojowych - wolniejsze tempo pracy -szerokie stosowanie zasady pogładowości - odrębne instruowanie - zadawanie do domu tyle, ile uczeń jest w stanie wykonać samodzielnie - zajęcia dodatkowe w ramach zespołu dydaktyczno-wyrównawczego, gdzie należy oprócz wyjaśniania bieżących zagadnień programowych usprawniać funkcje poznawcze (procesy intelektualne i percepcyjne) – zajęcia dodatkowe są niezbędne, bowiem uczeń z inteligencją niższą niż przeciętna nie jest w stanie opanować tych umiejętności tylko dzięki 	<ul style="list-style-type: none"> - metoda praktycznego działania (konstruowanie, manipulowanie działaniem) -metody samodzielnych doświadczeń - metoda odgrywania ról (inscenizacje teatralne) - drama - pokaz (okazów naturalnych, modeli ilustracji) - opis i pogadanka (związane z konkretem) - metody ćwiczeń utrwalających, -stymulacja polisensoryczna (poznawanie poprzez patrzenie, słuchanie i dotykanie) - metoda wpływu osobistego (wysuwanie sugestii, działanie przykładem osobistym, wyrażanie aprobaty i dezaprobaty) 	<ul style="list-style-type: none"> -wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy itp. - nagrane teksty na nośnikach elektronicznych (e- booki, audiobooki) - pomoce audiowizualne, np. projektory - tablice interaktywne - edytory tekstu

	<p>pracy na lekcji i samodzielnej nauce własnej w domu;</p> <ul style="list-style-type: none"> -nie krytykować, nie oceniać negatywnie wobec klasy -w związku z dużym problemem w selekcji i wyborze najważniejszych informacji z danego tematu można wypisać kilka podstawowych pytań, na które uczeń powinien znaleźć odpowiedź czytając dany materiał (przy odpytywaniu prosić o udzielenie na nie odpowiedzi); podobnie postępować przy powtórkach 		
<p>Niepełnosprawność intelektualna wynikająca z autyzmu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności - podawanie poleceń w prostszej formie, dzielenie złożonych treści na proste, bardziej zrozumiałe części -stosowanie pochwał ucznia, który już pamięta o czymś, o czym wcześniej zapomniał - wprowadzanie nowych treści i zadań wymaga szczegółowych objaśnień (często bardziej przydatne okazują się instrukcje obrazkowe w porównaniu ze słownymi bądź kombinacja jednych i drugich) - przywoływanie uwagi ucznia -wykorzystywanie szczególnych talentów ucznia 	<ul style="list-style-type: none"> - metoda praktycznego działania (konstruowanie, manipulowanie działaniem) -metody samodzielnych doświadczeń - metoda odgrywania ról (inscenizacje teatralne) - drama - pokaz (okazów naturalnych, modeli ilustracji) - opis i pogadanka (związane z konkretem) - metody ćwiczeń utrwalających, -stymulacja polisensoryczna (poznawanie poprzez patrzeć, słuchanie i dotykanie) - metoda wpływu osobistego (wysuwanie sugestii, działanie przykładem osobistym, wyrażanie aprobaty i dezaprobaty) -metody problemowe rozwijające Umiejętność krytycznego myślenia - metody ekspresji nastawione na emocje i przeżywanie - korzystanie z pomocy nauczyciela 	<ul style="list-style-type: none"> -wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy itp. - nagrane teksty na nośnikach elektronicznych (e- booki, audiobooki) - pomoce audiowizualne, np. projektory - tablice interaktywne - edytory tekstu

		wspomagającego (jeśli jest) przy odczytywaniu poleceń i tekstów oraz przy zapisywaniu odpowiedzi	
Niepełnosprawność związana z dysfunkcją wzroku (uczniowie słabo widzący)	Uczeń słabowidzący może realizować podstawy programowe w takim samym zakresie jak pozostali uczniowie i normalnie funkcjonować w grupie rówieśniczej jeżeli uzyska właściwe dostosowane do jego indywidualnych potrzeb	<ul style="list-style-type: none"> - właściwe umiejscowienie ucznia w klasie (zapobiegające odbłaskowi pojawiającemu się na tablicy w pobliżu okna, zapewniające właściwe oświetlenie i widoczność), - uczeń powinien siedzieć w taki sposób, aby jego oczy znajdowały się dokładnie na wprost czytanego tekstu czy też monitora - zachowanie stałego układu ławek w sali, dostosowanie ławki ucznia – pomoc w zachowaniu porządku na ławce, miejsce na podstawkę pod książkę i lampkę. - dostosowanie kroju wielkości i grubości czcionki (uczeń z ograniczonym polem widzenia może wybierać czcionkę nie pogrubioną; natomiast uczeń z obniżoną ostrością raczej pogrubioną: - dostosowanie tła tekstu stosując zasadę kontrastu barw np. poprzez zakreślacze, - udostępnianie tekstów (np. testów sprawdzających wiedzę) w wersji powiększonej lub stosowanie i pomocy optycznych - podawanie modeli i przedmiotów do obejrzenia z bliska (zmniejszenie dystansu między uczniem a oglądanym obiektem) - zwracanie uwagi na szybką męczliwość ucznia związaną ze zużywaniem większej energii na patrzenie i interpretację informacji uzyskanych drogą wzrokową (wydłużanie czasu na wykonanie określonych zadań) - umożliwienie uczniowi korzystania z komputera na lekcji i urządzeń 	<ul style="list-style-type: none"> - podręczniki, lektury i inne pomoce dydaktyczne dostosowane dla uczniów słabowidzących np. zapisane w formie cyfrowej - nagrane teksty na nośnikach elektronicznych (e-booki, audiobooki) - program komputerowy do odczytywania tekstu - edytory tekstu - dyktafony - sprzęt elektroniczny ułatwiający pracę Uczniowi słabo widzącemu

		<p>elektronicznych wspomagających ucznia słabowidzącego</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozmowa z uczniem, częste zadawanie pytania- „co widzisz?” w celu sprawdzenia i uzupełnienia słownego trafności doznań wzrokowych. - realizowanie treści programowych przy wykorzystywaniu wielu zmysłów - nie krytykowanie i nie ocenianie negatywne wobec klasy - korzystanie z pomocy nauczyciela wspomagającego przy odczytywaniu poleceń i tekstów oraz przy zapisywaniu odpowiedzi 	
Niepełnosprawność związana z dysfunkcją słuchu	<p>-zapewnić dobre oświetlenie klasy oraz miejsce dla ucznia w pierwszej ławce w rzędzie od okna. Uczeń będąc blisko nauczyciela (od 0,5 do 1.5 m), którego twarz jest dobrze oświetlona, może słuchać jego wypowiedzi i jednocześnie odczytywać mowę z ust. Należy też, umożliwić Dziecku odwracanie się w kierunku innych kolegów odpowiadających na lekcji co ułatwi lepsze zrozumienie ich wypowiedzi</p> <ul style="list-style-type: none"> - nauczyciel mówiąc do całej klasy, powinien stać w pobliżu dziecka zwrócony twarzą w jego stronę - nie powinien chodzić po klasie, czy być odwrócony twarzą do tablicy, to utrudnia dziecku odczytywanie mowy z jego ust - należy mówić do dziecka wyraźnie używając normalnego głosu i intonacji, unikać gwałtownych ruchów głową czy nadmiernej gestykulacji -trzeba zadbać o spokój i ciszę w klasie, eliminować zbędny hałas m.in. zamykać okna przy ruchliwej ulicy, unikać szeleszczenia kartkami papieru, szurania 	<ul style="list-style-type: none"> -metody oparte na słowie - metody oparte na obserwacji, - metody oparte na działaniu praktycznym -metody aktywizujące - metody poszukujące - metody kierowania samodzielną pracą ucznia - metody audytywno- werbalne - metody wzrokowo- słuchowo-dotykowe, elementy integracji sensoryczne 	<ul style="list-style-type: none"> - aparaty słuchowe, implanty i inne urządzenia techniczne odpowiednie do wad słuchu (np. słuchawki) - tablice interaktywne - syntezatory mowy -program komputerowy do odczytywania tekstu - edytory tekstu - komputerowe translatory - komputery z oprogramowaniem do odczytywania tekstów - dyktafon -wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy itp. - nagrane teksty na nośnikach elektronicznych (e- booki, audiobooki) - pomoce audiowizualne, np. projektory - filmy i wideoklipy z napisami

	<p>krzesłami, to utrudnia dziecku rozumienie poleceń nauczyciela i wypowiedzi innych uczniów, powoduje też większe zmęczenie. Takie zakłócenia stanowią również problem dla uczniów z aparatami słuchowymi, ponieważ są wzmacniane przez aparat</p> <ul style="list-style-type: none"> - nauczyciel powinien upewnić się czy polecenia kierowane do całej klasy są właściwie rozumiane przez ucznia niedosłyszającego. W przypadku trudności zapewnić mu dodatkowe wyjaśnienia, sformułować inaczej polecenie, używając prostego, znanego uczniowi słownictwa. Można też wskazać jak to polecenie wykonuje jego kolega siedzący w ławce - uczeń niedosłyszający powinien siedzieć w ławce ze zdolnym uczniem, zrównoważonym emocjonalnie, który chętnie dodatkowo będzie pomagał mu np. szybciej otworzy książkę, wskaże ćwiczenie, pozwoli przepisać notatkę z zeszytu itp. -podczas omawiania nowego tematu, nowych i ważniejszych słów, itp., należy wypisywać je na tablicy i jak najczęściej używać pomocy wizualnych (tablic, wykresów, rysunków itp.) - można przygotować uczniowi z niedosłuchem plan pracy na piśmie opisujący zagadnienia poruszane w wykładzie lub poprosić innych uczniów w klasie, aby robili notatki z kopia i udostępniali je koledze - konieczne jest aktywizowanie ucznia do rozmowy poprzez zadawanie prostych pytań, podtrzymywanie jego odpowiedzi przez dopowiadanie pojedynczych słów, umowne gesty, mimiką twarzy 		
--	---	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> - nauczyciel podczas lekcji powinien często zwracać się do ucznia niesłyszającego, zadawać pytania – nie dlatego, aby oceniać jego wypowiedzi, ale by zmobilizować go do lepszej koncentracji uwagi i ułatwić mu lepsze zrozumienie tematu - z uwagi na wolne tempo czytania, uczeń potrzebuje więcej czasu na przeczytanie tekstu. Dla ułatwienia analizy treści tekstów nauczyciel może podać pytania pomocnicze, na które uczeń powinien przygotować odpowiedzi - przy ocenie prac pisemnych ucznia nie należy uwzględniać błędów wynikających z niedosłuchu, nie powinny one obniżyć ogólnej oceny pracy - nie należy krytykować oraz nie oceniać negatywnie wobec klas 		
<p>Specyficzne trudności w uczeniu: Dysleksja</p>	<ul style="list-style-type: none"> - dawać łatwiejsze zadania - nie wrywać do natychmiastowej odpowiedzi, dawać więcej czasu na zastanowienie się i przypomnienie słówek, zwrotów, pojęć dat itp - dawać więcej czasu na opanowanie określonego materiału - w zapamiętywaniu pisowni stosować wyobrażanie wyrazu, literowanie, pisanie palcem na ławce, pisanie ze zróżnicowaniem kolorystycznym liter - przy odczytywaniu tekstu przez nauczyciela pozwalać na korzystanie z podręcznika - dawać więcej czasu na wypowiedzi ustne i prace pisemne - liberalnie oceniać poprawność ortograficzną i graficzną pisma - oceniać za wiedzę i wysiłek włożony w opanowanie materiału, kłaść większy nacisk 	<ul style="list-style-type: none"> - metody problemowe rozwijające Umiejętność krytycznego myślenia - stymulacja polisensoryczna (poznawanie poprzez patrzeć, słuchanie i dotykanie) - metody poszukujące - metody kierowania samodzielną pracą ucznia - metody oparte na działaniu praktycznym - pokaz (okazów naturalnych, modeli ilustracji) - opis i pogadanka (związane z konkretem) - metoda obserwacji - drama - metody ćwiczeń utrwalających 	<ul style="list-style-type: none"> - wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy itp. - nagrane teksty na nośnikach elektronicznych (e- booki, audiobooki) - filmy i wideoklipy z napisami - teksty z Internetu - oprogramowanie tworzące mapy opowiadań - terminarze lub „przypominacze” komputerowe - program komputerowy do odczytywania tekstu - edytory tekstu - dyktafony - pomoce audiowizualne, np. projektory

	<p>na wypowiedzi ustne</p> <ul style="list-style-type: none"> - uwzględniać trudności z zapamiętywaniem nazw, nazwisk, dat -w czasie odpowiedzi ustnych dyskretnie wspomagać, dawać więcej czasu na przypomnienie, wydobyć z pamięci nazw, terminów, dyskretnie naprowadzać - częściej powtarzać i utrzymywać materiał - podczas uczenia stosować techniki skojarzeniowe ułatwiające zapamiętywanie - wprowadzać w nauczaniu metody aktywne, angażujące jak najwięcej zmysłów (ruch, dotyk, wzrok, słuch), używać wielu pomocy dydaktycznych, urozmaicać proces nauczania -zróżnicować formy sprawdzania wiadomości i umiejętności tak, by ograniczyć ocenianie na podstawie pisemnych odpowiedzi ucznia - przeprowadzać sprawdziany ustne z ławki, niekiedy nawet odpytywać indywidualnie często oceniać prace domowe 		
Dysgrafia	<ul style="list-style-type: none"> - Dostosowanie wymagań dotyczy formy sprawdzania wiedzy, a nie treści. Wymagania merytoryczne, co do oceny pracy pisemnej powinny być ogólne, takie same, jak dla innych uczniów, natomiast sprawdzenie pracy może być niekonwencjonalne. Np., jeśli nauczyciel nie może przeczytać pracy ucznia, może go poprosić, aby uczynił to sam lub przepytac ustnie z tego zakresu materiału. -wskazane jest akceptowanie pisma drukowanego, pisma na maszynie, komputerze, zwłaszcza prac obszernych (wypracowań, referatów) -nie krytykować estetyki pisma, nie oceniać negatywnie wobec klasy ucznia 	-dobór metod dostosowany do Indywidualnych potrzeb ucznia (patrz dysleksja)	<ul style="list-style-type: none"> - komputer z oprogramowaniem „przewidującym” słowa - edytory (umożliwiające Sprawdzanie poprawności gramatycznej)

<p>Dysortografia</p>	<ul style="list-style-type: none"> - dostosowanie wymagań dotyczy formy sprawdzania i oceniania wiedzy z tego zakresu - robić sprawdziany polegające na uzasadnianiu pisowni wyrazów, odwołując się do znajomości zasad ortograficznych, - oceniać odrębnie merytoryczną stronę pracy i odrębnie poprawność pisowni, nie wpisując tej drugiej oceny do dziennika - dysortografia nie uprawnia do zwolnienia ucznia z nauki ortografii i gramatyki - nie krytykować i nie oceniać negatywnie wobec klasy za błędy ortograficzne, fonetyczne, interpunkcyjne itd. 	<ul style="list-style-type: none"> - dobór metod dostosowany do Indywidualnych potrzeb ucznia (patrz dysleksja) 	<p>Komputer z oprogramowaniem Sprawdzającym poprawność pisowni</p>
<p>Uczeń z ADHD (zespołem nadpobudliwości psychoruchowej z deficytem uwagi, zespołem hiperkinetycznym)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - stworzenie uczniowi uporządkowanego środowiska; uczeń powinien znać plan lekcji, ale także plan poszczególnych godzin lekcyjnych, by móc przewidzieć co za chwilę nastąpi - zapewnienie metod wychowania i nauczania dopasowanych do możliwości i potrzeb ucznia, - stała współpraca między rodzicami i nauczycielami, np. umawianie się z rodzicami na stały kontakt przez e-dziennik -nauczanie w mało licznych klasach - nie należy karać ucznia za objawy ADHD -karanie ucznia za niezależne od niego objawy, spowoduje, że zacznie ono się bać szkoły, jako miejsca, w którym spotykają go niezrozumiałe i niesprawiedliwe przykrości - nie wzmacniać niewłaściwych zachowań - zwykle uwaga nauczyciela koncentruje się na uczniach, które sprawiają problemy, w ten sposób wzmacniamy zachowania, których nie chcielibyśmy wzmacniać (praca z uczniem nadpobudliwym wymaga zauważenia tych rzadkich chwil, kiedy 	<ul style="list-style-type: none"> - stymulacja polisensoryczna (poznawanie poprzez patrzenie, słuchanie i dotykanie) - metody poszukujące - metody kierowania samodzielna pracą ucznia - metody oparte na działaniu praktycznym - pokaz (okazów naturalnych, modeli ilustracji) - opis i pogadanka (związane z konkretem) - drama - ćwiczenia kierujące aktywnością ruchową ucznia i poprawiające jego zdolność skupienia uwagi i koncentracji -relaksacja - elementy integracji sensorycznej - elementy socjoterapii 	<ul style="list-style-type: none"> - nagrane teksty na nośnikach elektronicznych (e- booki, audiobooki) - program komputerowy do odczytywania tekstu -edytory tekstu - terminarze lub „przypominacze” komputerowe - wizualne pomoce dydaktyczne - ilustracje, modele przestrzenne, szablony, plansze, tablice, fotografie, mapy itp. - pomoce audiowizualne, np. projektory

	<p>pracuje i zachęcania go do dalszego wysiłku,</p> <ul style="list-style-type: none"> - mówić tak, aby uczeń usłyszał co do niego mówimy – (bardzo ważne jest jasne określenie, co ma w danej chwili wykonać) - należy dzielić długie, złożone zadania, polecenia na etapy, ze względu na zaburzenia uwagi taki uczeń ma kłopoty ze zrozumieniem złożonych poleceń, gdyż części nie usłyszy, a o części zapomni - początek każdej uporządkowanej działalności powinien być jasno i wyraźnie zaakcentowany np. „Uwaga, zaczynamy pisać” -uczeń z zaburzeniami uwagi może pracować krótko. Musimy pozwolić mu w jego naturalnym rytmie oderwać się od pracy - pochodną zaburzeń uwagi jest zapominanie, dlatego zawsze sprawdzamy, czy zapisało co jest zadane, co ma przynieść na jutro, zapisujemy termin klasówki - uczeń musi bardzo wyraźnie wiedzieć jakie zachowania są niedopuszczalne i jakie za to grożą konsekwencje. - uczeń z ADHD powinien zawsze siedzieć w pierwszej ławce, jak najbliżej nauczyciela, albo sam, albo posadzony z najspokojniejszym uczniem w klasie - należy uczyć porządkowania i organizowania swojej wiedzy oraz tworzenia notatek (np. sporządzanie planów, schematów itp.) - okiełznać nadrucliwość – uczeń z ADHD musi się ruszać więcej niż jego rówieśnicy, nie można tego zlikwidować, warto zatem obejść (Możemy ustalić z dzieckiem, że może kręcić się w obrębie ławki, machać nogami ale kategorycznie zakazane 		
--	--	--	--

	jest wychodzenie z ławki. Ponieważ każda okazja do ruchu jest dobra, możemy prosić, aby uczeń rozdał kolegom z klasy pomoce szkolne, przyniósł mapę, kredę, starł tablicę itp. W ten sposób zmniejszymy niepożądaną nadruchliwość, a także pozwolimy poczuć się ważnym, potrzebnym i akceptowanym.)		